

УМОВИ І МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

*Крутько М.А., к.е.н., Капініченко С.М., к.е.н.,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка
Макода С.А., к.е.н., Національний університет
біоресурсів і природокористування України*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Трансформаційні перетворення в економіці нашої країни пов'язані з переходом до ринкових відносин системи господарювання, реформи видів власності, які можуть спонукати спад агропромислового виробництва. Цей процес супроводжувався розривом усталених виробничих зв'язків між підприємствами з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. У свою чергу, це обумовлює необхідність пошуку та впровадження нових форм та механізмів взаємодії виробників у сфері сільськогосподарського виробництва, створення агропромислових об'єднань нового типу, пристосованих до потреб та умов сучасного ринку продукції АПК.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості розвитку інтеграційних процесів знайшли своє відображення в працях відомих західних економістів: М. Бредлі, П. Куломба, Р. Коуза, О. Вільямсона та ін. Значний внесок у вивчення даного питання зробили видатні українські вчені В.В. Зіновчук, В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, О.М.Варченко, П.І. Гайдуцький, А.С.Даниленко, С. М. Кваша, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, та ін. Отримані ними результати дослідження вносять відповідний вклад у розвиток теорії і практики інтеграційної аграрної економіки. Накопичений певний теоретичний і методичний матеріал у сфері розвитку інтеграційних процесів може слугувати базою для проведення подальших досліджень у цьому напрямі.

Та на жаль, на сьогоднішній день, ще потребують вивчення теоретичні і практичні питання розвитку інтеграційних процесів в аграрному виробництві в умовах євроінтеграційного вектору нашої країни.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є вивчення умов та механізмів втілення інтеграційних процесів агропромислового виробництва як для підвищення ефективності галузі у цілому так і для виконання умов євроінтеграції. Досягнення мети передбачає послідовне виконання взаємопов'язаних завдань: ідентифікувати поняття «інтеграція» та її перспективи в контексті економічного тлумачення та євроінтеграційного напрямку в розвитку; встановити умови та середовище, яке потенційно може посилити інтеграційні процеси в Україні; виявити чинники стримування та обрання шляхів їх усунення. Методологічною основою дослідження є вчення про сутність та фундаментальні принципи інтеграції в ринковій економічній системі та демократичному суспільстві.

Метою статті є дослідження в історичному аспекті процесу використання інтеграційних засад при реформуванні аграрних підприємств та обґрунтування напрямів подальшого інтегрування суб'єктів господарювання в умовах глобалізації виробництва.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція економічна характеризує собою об'єктивний процес, зумовлений розвитком продуктивних сил. Вона є одним з напрямів збільшення розмірів підприємств, розширення їх зв'язків з галузями та підприємствами, що завершують технологічні процеси у виробництві кінцевої продукції» [1].

У науковій економічній літературі виявлено різні підходи до трактування сутності інтеграційних процесів. Так, на думку частини авторів, під інтеграцією слід розуміти «процес об'єднання різних підсистем для організації або внесення деяких окремих частин в єдине ціле» «У загальному розумінні інтеграція означає об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин» [2]. Тобто, термін «інтеграція» поєднує у собі економічні явища та процеси, що полягають у взаємодії, зближенні, узгодженні діяльності, а іноді й – об'єднанні різних підприємницьких структур, спрямованих на підвищення економічної ефективності їх господарювання.

Залежно від характеру об'єднання, виділяють три типи інтеграційних процесів – горизонтальний, вертикальний і диверсифікацію [3]. Горизонтальна інтеграція передбачає об'єднання підприємств, організацій за спільними підприємницькими інтересами з урахуванням виробничої спеціалізації з випуску однотипної продукції на базі подібності технології і впровадження спільної стратегії збуту. Вертикальна інтеграція передбачає об'єднання підприємств взаємопов'язаних і суміжних галузей, з централізованим

управління основних процесів виробництва й обігу продукції та формування на цій основі замкнутого виробничого циклу. Цей механізм працює при формуванні сировинних зон з вирощування зернових, технічних та овочевих культур для задоволення потреб переробних заводів; вирощування насіннєвого матеріалу та кормів для забезпечення потреб товарних господарств» [4]. «Іноземні дослідники розрізняють інтеграцію власності, контрактну, квазівертикальну та циркулярну» [5]. Зокрема, «Інтеграція власності – це розширення прав власності на дві і більше стадій виробництва та збуту продовольчої продукції, при якому інтегратор отримує у власність частину активів інтегрованих компаній». Квазівертикальна інтеграція – інтегроване виробництво і збут продукції здійснюються незалежними підприємствами і збутовою мережею, але під контролем провідної компанії. Циркулярна інтеграція набула розвитку у зарубіжних країнах.

В економічній літературі виділяють конгломеративну інтеграцію, яка утворюється на основі об'єднання підприємств, які не пов'язані між собою галузевими ознаками, як правило, це відбувається у випадках появи тимчасово вільних фінансових ресурсів. Вона «відрізняється великою різноманітністю форм і методів організації виробництва і може бути розподілена на три класи: продуктивне об'єднання конгломератного типу – якщо йдеться про об'єднання виробників різних продуктів; ринкове об'єднання конгломератного типу, коли до процесу інтеграції залучені компанії виробники однакових продуктів, але діючі на віддалених ринках; об'єднання конгломератного типу, коли об'єднуються компанії, що не мають нічого спільного у виробництві» [6].

Агропромислова інтеграція передбачає поєднання усіх ланок агропромислового ланцюга в єдине ціле, зокрема: виробників, переробників, підприємства по зберіганню продукції, транспортних посередників, торгівлю та ін. [7].

Кожна із зазначених форм інтеграції має як переваги, так і недоліки. Зокрема, перевагами вертикальної інтеграції є налагодження виробничо-технологічних зв'язків, реалізація продукції через регіональні канали, нейтралізація негативного впливу ринкових факторів (попит, пропозиція, ціна на сировину тощо). До недоліків слід віднести територіальну розпорошеність.

«Методологічні основи формування і функціонування агропромислової інтеграції зводяться до трьох ключових тез: це форма об'єднання або системний стан тих чи інших учасників агропромислового виробництва; процес зміцнення виробничих

зв'язків і економічних відносин, об'єднання окремих учасників виробництва, в тому числі агропромислового в єдине ціле; це механізми чи методи, з допомогою яких відбувається об'єднання учасників агропромислового виробництва в єдиний виробничо-господарський механізм» [5, С.101].

На сучасному етапі реформ розвиток агропромислової інтеграції обумовлений необхідністю посилення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, «розвитком продуктивних сил, прискоренням науково-технічного прогресу та поглибленням співпраці підприємств різних сфер діяльності. Інтеграція спрямована на поєднання економічних інтересів її учасників, максимального використання сировини і виробничих потужностей та збільшення виробництва готової продукції. Ефективність інтеграційних процесів характеризується тісністю і досконалістю економічних та організаційно-технологічних зв'язків між окремими підприємствами й галузями різних сфер прикладання праці» [8, С.32].

Терміни «інтеграція» і «кооперація» наближені за змістом, оскільки являють собою процес об'єднання або зближення різноманітних елементів у єдине ціле. При цьому під кооперацією розглядаються виробничі зв'язки підприємств суміжних галузей для спільного виробництва кінцевого продукту. Залежно від принципів організації і функціонування, прийнято виділяти такі види кооперації: галузеву (внутрішньогалузєва, міжгалузєва та багатогалузєва) і територіальну (внутрішньорегіональна, міжрегіональна, внутрішньодержавна і міждержавна) [9, С.7].

Система управління в об'єднаннях залежить від забезпечення взаємодії господарств, які кооперуються для успішного розвитку кожного учасника й об'єднання у цілому для досягнення найвищого рівня ефективності виробництва. Оперативне управління виробничої діяльності виконує апарат управління головного підприємства інтеграційного об'єднання [10, С.213].

Пошук механізмів та інструментів стабілізації розвитку суб'єктів аграрної сфери економіки стикається не тільки з низкою проблемних питань підвищення економічної ефективності їх діяльності, а й зі змінами організаційних форм економічної взаємодії. Трансформація цих форм актуалізує процеси інтеграції, як вертикальної так і горизонтальної, а отже набуття значимості питаннями розвитку кооперації сільськогосподарських підприємств [11, С.4].

Розвиток інтеграційних процесів в умовах ринкової економіки та євроінтеграції зумовлений необхідністю підвищення рівня конкурентоспроможності та скорочення витрат виробництва. Сучасні інтеграційні процеси, що мають місце в сільському господарстві, розвиваються в умовах становлення ринкових відносин, функціонування різних форм власності на землю та майно, відносної незалежності суб'єктів господарювання від держави. При створенні інтегрованих формувань перевага надається економічній складовій, яка знаходить своє відображення у таких показниках як прибуток, рентабельність тощо. Економічна складова полягає в отриманні необхідної ринкової влади на конкурентних ринках, соціальна складова забезпечує рівноправність у бізнесі для господарств будь-яких розмірів та спеціалізації, а екологічна – уможливує швидко адаптацію до зростаючих вимог щодо екологічної безпеки галузі [12, С.12].

На сучасному етапі реформ розвиток агропромислової інтеграції має направлений на формування на її основі інтегрованих структур холдингового типу. Одним з головних завдань у проведенні аграрних перетворень є використання наукових, практичних, управлінських надбань та досвіду міжнародного і попередніх періодів для уникнення помилок при проведенні сучасних радикальних змін.

Висновки. Інтеграція економічна та направлена на європейську співпрацю повинна характеризувати собою об'єктивний процес, який би зумовлював розвиток продуктивних сил. Вона є одним з напрямів збільшення розмірів підприємств, розширення їх зв'язків з галузями та підприємствами, що завершують технологічні процеси у виробництві кінцевої продукції. Вона поєднує у собі економічні явища та процеси, що полягають у взаємодії, зближенні, узгодженні діяльності різних підприємницьких структур, спрямованих на підвищення економічної ефективності їх господарювання. Основною проблемою у формуванні та функціонуванні інтеграційних структур, на даному етапі розвитку, є відсутність відповідної нормативно-правової бази та законодавчого визначення їх організаційно-правових форм, що ускладнює здійснення процесів управління на різних інтеграційних рівнях та спричиняє певні труднощі у виконанні фінансово-розрахункових операцій.

Література.

1. Большая Советская энциклопедия : в 30 т. / за ред. А. М. Прохорова. – 3-е. изд. – М. : Сов. энцикл., 1972. – Т. 10. – С. 907.

2. Макаренко П.М. Організація формування та ефективного управління агрохолдингами / П.М. Макаренко, В.І. Пілявський // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – Вип. 2 (45). – 2011. – С. 21–24.

3. О некоторых формах интегрированных объединений в сельском хозяйстве [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jourclub.ru/3/491/>.

4. Приліпка О.В. Інтеграційні процеси в сільськогосподарських формуваннях приміської зони / О. В. Приліпка. – К., 2002. – 50 с.

5. Ушвицкий М.А. Объективная необходимость углубления интеграции в агропромышленном комплексе / М. А. Ушвицкий // сб. науч. тр. СевКавГТУ. Серия «Экономика». – 2006. – №3. – С. 101.

6. Храмова И.Г. Вертикальная интеграция в продовольственном комплексе России / И.Г. Храмова. – М., 2003. – 52 с.

7. Буробкин И.Н. Развитие интеграционных процессов в АПК / И.Н. Буробкин, Е.А. Попова // Экономика с.-х. и перераб. предприятий. – 2003. – №12. – С. 12–15.

8. Губанов В.В. Интеграция в сельском хозяйстве и пищевой промышленности / В.В. Губанов // Пищевая промышленность. – 2002. – № 3. – С. 32–33.

9. Слепнева Л.Р. Интеграционные процессы в агропромышленном комплексе России в современных условиях : монография / Л. Р. Слепнева, О. А. Новаковская // Улан-Удэ : Изд-во ВСГТУ, 2006. – 130 с.

10. Амбросов В.Я. Специалізація, кооперація, агропромислова інтеграція / В.Я. Амбросов // Зібрання наукових праць. Т.2 – Х.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 685 с.

11. Красноруцький О.О. Сільськогосподарська обслуговуюча та фінансово-кредитна кооперація: механізми та інструментарій розвитку: [текст]. Монографія / О.О. Красноруцький, М.А. Крутько // Харків: «Смугаста типографія», 2014. – 263 с.

12. Зіновчук В.В. Чи підходить Україні європейська модель сільськогосподарської кооперації? / В. В. Зіновчук // Кооперативні читання: 2014 рік: Мат. Всеукр. наук.-практ. конф. – ЖНАУ, 2014. – С. 9-18.

Крутько М.А., Калініченко С.М., Макода С.А. Умови і механізми інтеграційних процесів в сільському господарстві

Стаття присвячена умовам і механізмам інтеграційних процесів усіх учасників сільськогосподарської діяльності. В ній розглянуто різні форми організації міжгосподарських і міжгалузевих інтеграційних процесів у агропромисловому виробництві як способи забезпечення ефективного функціонування та обслуговування його суб'єктів, обґрунтовано напрями та механізми покращення економічних умов створення і діяльності агропромислових об'єднань.

Ключові слова: *інтеграція, кооперація, механізми, своїнтеграція, сільське господарство.*

Крутько М.А., Калининченко С.Н., Макода С.А. Условья и механизмы интеграционных процессов в сельском хозяйстве

Статья посвящена условиям и механизмам интеграционных процессов всех участников сельскохозяйственной деятельности. В ней рассмотрены разные формы организации межхозяйственных и межотраслевых интеграционных процессов в агропромышленном производстве как способы обеспечения эффективного функционирования и обслуживания его субъектов, обосновано направления и механизмы улучшения экономических условий создания и деятельности агропромышленных объединений.

Ключевые слова: интеграция, кооперация, механизмы, евроинтеграция, сельское хозяйство.

Krutko M., Kalinichenko S., Makoda S. Terms and mechanisms of integration in agriculture

The article is devoted to the conditions and mechanisms of integration processes of all participants in agricultural activities. It discusses the various forms of inter-farm and inter-sectoral integration processes in agricultural production as a means of ensuring the effective operation and maintenance of its subjects, reasonable directions and mechanisms of improving economic conditions and the creation of agricultural associations.

Keywords: integration, cooperation, mechanisms, European integration, agriculture.

Рецензент – Амосов О.Ю., д.е.н., профессор

УДК 332.834.6

**ПРИЧИНИ ВИСОКИХ ЦІН НА НОВЕ
ЖИТЛО В УКРАЇНІ: ОБ'ЄКТИВНІ Й СПЕКУЛЯТИВНІ**

**ЛИТВИН О.Ю., К.Е.Н.,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Кожна родина потребує нормальних умов проживання. Люди бажать мати сучасне, просторе, комфортне, безпечне житло. Але, на жаль, квартири у новобудовах не всім по-карману. Ціни занадто високі для людей із середніми зарплатами і пенсіями. Чому так? Які ж причини високих цін на нове житло в Україні?

Аналіз останніх досліджень і публікацій Дослідження, присвячені названій темі, є. Проте наявні наукові розробки, як правило, відображають лише окремі аспекти будівництва нового житла. Так, М. Заславська [1] і П. Костицин [2] аналізують основні